

Katona Nándor (1864—1933) festőművész. Képei többször nyertek díjakat. Pályája kezdetén többnyire emberi és állati alakokat fest, majd mozgástanulmányok iránt mutat fokozottabb érdeklődést. Később tájképek, főleg a Magas Tátra ábrázolása dominálják alkotásait. Ilyenek a Téli Est a Szepességben (1901), Téli Reggel a Magas Tátrában (1902), Tavasz a Magas Tátrában (1905). Számos képe van kiállítva a Szépművészeti Múzeumban, valamint Budapest székesfőváros tulajdonában.

Lassale Ferdinand (1825—1864) filozófus, politikus, író, szónok. A német munkásszervezetek megteremtője és teljhatalmu elnöke. Irásaiiban és szónoklataiban egyaránt tántoríthatatlan előharcosa az általános egyenlő títos választójognak. Öntudatos bátor szókínondásáért, lobogó meggyőződéséért szabadságvésztesben is volt része. Filozófiai munkája a kétkötetes »Die Philosophie Herakleitos des Dunklen von Ephesos«. Hatalmas jogbölcselet műve a »System der erworbenen Rechte«. Ebből különösen, az ő általa politikai programjában is követelt »ehemes Lohngesetz« vált ismertté. Drámájában a »Franz v. Sickingen«-ben a német nemzeti egység Bismarck megvalósította politikai gondolatát ünnepli. Egyik életrajzírója dr. Konrad Haenisch miniszter. Lassale a »grossdeutscher Republikaner«-t, nagyvonalú politikáját, lángoló hazaszeretetét 1925-ben lelkes szavakkal állította követendő és buzdító példaképpül a német politikusok és államférfiak elé!

Rathenau Emil (1838—1915) mérnök, II. Vilmos császár és udvarának kedvelt embere, a német villamos-ság megteremtője és kifejlesztője. Neki köszönhető a villamosáram oly sokoldalú gyakorlati alkalmazása és felhasználása. Ő állította először a villamosáramot a drótnélküli táviró, a villamos utazás, a turbinák, a gyári gépek s a többi elektromotorok szolgálatába. Ő fedezte fel az alumínium olcsó előállításí módját és népszerűsítette ipari gyártását. Még fiatalabb korában szervezte meg az A. E. G.-et (Allgemeine Elektrizitäts Gesellschaft), amelyet leányvállalatai és kisebb állomásai révén Európa legnagyobb ipari vállalatává fejlesztett ki.

Rathenau Walter (1867—1922) Emil fia, filozófus, politikus, közgazdász, német birodalmi külügyminiszter. 1915-ben apja halála után az A. E. G. felügyelőbizottságának elnöke. A háború alatt az ő vállaira nehezedik Németország nyersanyaggal való ellátása. Aktív politikával csak a háború vége felé kezd foglalkozni, mikor is igen fontos szerep vár rá. **Loucheur** francia miniszterrel folytatott eredményes tárgyalásai egyengették az utat a jóvátételi kérdés elfogadható, békés megoldása felé. A **cannesi** konferencián, valamint **Genuában** már mint külügyminiszter képviseli Németországot és mint ilyen köti meg 1922-ben a Szovjettel a rapallói szerződést. Külpolitikai sikerei kihívják ellenfelei irgységét és gyűlölködését, véres merényletet terveznek ellene, amelynek 1922. jun. 24-én, éppen mikor hivatalába tartott, az után áldozatul esik. Életét kioltathatták — művét azonban nem semmisíthették, az nőttön nőtt s még egy évtizedig determinálta Németország külpolitikáját, mert hivatali utódai **Marx**, **Stresemann** és **Luther** az ő szellemében töltötték be tiszteiket. **Rathenau** magas erkölcsi érzékről tanuskodó ítélete, megingathatatlan jellemzilárdsága, egyenessége, őszintesége írásaiiban is megnyilatkozik, amelyek kerekded stílusukkal, szellemes megállapításukkal, talpraesett aphorizmáikkal gyakorolnak rendkívüli hatást az olvasó lelkületére. Esszai főleg kulturális, filozófiai és gazdasági problémákat ölelnek fel. Az »Impressionen« (1897) és a »Reflexionen« (1908) c. kötet tartalmaz ilyen értekezéseket. Nagyobb művei: »Zur Kritik der Zeite« (1912), »Zur Mechanik des Geistes« (1913), »Von Kommenden Dingen« (1917), »Die neue Gesellschaft« (1919) ötkötetes posztumusz műve a Politische Briefe (1929).

Vázsonyi Vilmos (1868—1926) író, jogász, politikus, magyar királyi igazságügyminiszter, valóságos belső titkos tanácsos. Tünetéyes pályája már egész fiatal egyetemista korában indul el és vesz erőteljes lendületet, amikor a véderő mozgalmakban, mint az ifjuság szónoke foglal élesen állást a magyar álláspont mellett. Majd a

zsidó vallás recepciójáért száll síkra és fejt ki nagyarányu publicisztikai tevékenységet. A Demokrata-Kör megalapítója, az Esterházy-kabinet igazságügyminisztere, a Wekerle-kormány választójogi minisztere. Ilyen minőségben készíti el és terjeszti be választójogi reformtervezetét, amelyet 1918-ban törvényerőre is emeltek. A forradalmak után főleg Budapest nagyvá tételén világvárossá fejlesztésén munkálkodott. Tőle ered a Nagy-Budapest gondolata s ő egyszersmind a kezdeményezője a legszebb és legnemesebb székesfővárosi intézményeknek. Éveken át volt vezércikkírója a Pesti Hirlapnak, munkatársa a felekezeti és jogi szaklapoknak, szerkesztője az »Új Századnak« és a Polgár-nak.

HIREK

▼▼▼▼

A marcai izraelita ifjuság az 1932. évben dr. Winkler Ernő nagykanizsai főrabbi megnyitólőadásával megkezdett kulturesi-sorozatát az 1933/34. évben sikerrel folytatja. November 14-én dr. Goitein Gábor kaposvári ügyvéd elragadóan szép és igen nagy hatású, másfélórás szabadelőadást tartott a »Biblia rejtett kincseiről«. — Január 13-án Junger Mihály egyetemi hallgató igen érdekes, pompásan előadott tanulmányáról számolt be: »Magyar író lelke a XX. században. Közreműködtek: Weisz Józsefné, Deutsch Sára, dr. Dénes Imre, Lenkei László, Schlang Mimi, Somogyi Ági.

A Györi Izr. Ifj. Kulturegyesület február 5-én tartotta meg évi rendes közgyűlését egyesületi helyiségében, a Györi Izr. Hitközség kulturtermében. A közgyűlésen a hitközség képviselőjében jelen volt dr. Erdélyi Ernő tüzoltóőparancsnok, iskolaszéki elnök. A népes közgyűlést dr. Róthausser György egyesületi elnök nyitotta meg, üdvözölve a megjelenteket. Majd a titkári jelentés következett, mely az egyesület évi működéséről számolt be: a népszerűvé vált zsidó szabadegyetemről és szavaló kórusról, melyeket dr. Rácz Zoltán főrabbi szervezett meg nagy sikerrel, a kiváló énekkarról, mely sok sikert aratott Fodor Kálmán kiváló karnagy vezetésével, a zenekarról, melyet Günsberger György karnagy vezetett, a szépen fejlődő sakkőről, mely Schmideg László és Spitzer György vezetése mellett működött, a szép és gazdag könyvtárról, Bolgár István és Klein István agilis vezetők működése alatt.

A titkári jelentés után dr. Erdélyi Ernő szép és gondolatokban gazdag beszédet intézett az ifjusághoz, kiemelve különösen a zsidó öntudat fontosságát, megelőgedosot fejezte ki az egyesület eddigi kulturális munkássága felett és további öntudatos zsidó ifjakhoz méltó kulturális működésre buzdította őket. Ezután megtörtént a tisztújítás, amelynek eredménye a következő lett. — Tisztikar: elnök: dr. Róthausser György, ügyv.-alelnök: dr. Váradi Andor, alelnök: Reich Ottó, ügyész: dr. Fekete Oszkár, főtitkár: Bolgár István, titkár: Schmideg László, pénztáros: Berán Arthur, könyvtárosok: Nagy Tibor és Winkler Mihály, jegyző: Weltner Miklós, ellenőrök: Fodor Márton és Krausz Imre, háznagy: Eckmann Miklós. Számvizsgáló-bizottság tagjai: Grünbaum Andor, Pollák László, Singer Mór. A kulturbizottság elnöke lett: dr. Rácz Zoltán főrabbi, a vizalmi bizottság elnöke: Fodor Márton, a gazdasági bizottság elnöke: Raab István, ének- és zenekarvezető: dr. Rácz Zoltán főrabbi, sakkőri vezetők: Schmideg László és Spitzer György. A nivós közgyűlés az elnök zárószavaival ért véget.

Minden cikkért szerzője felel.

Szerkesztők: Dr. Berkovits József és Dr. Rácz Zoltán. A szerkesztésért és kiadásért felel: Dr. Berkovits József, Budapest, VII. Elemér-utca 14.

Megjelenik évente tizszer.

Előfizetési ár: Egész évre P 3.—, felévre P 1.50
Bokor és Fischer, Wesselényi-utca 68.

ZSIDÓ HOLNAP

A ZSIDÓ FIATALSÁG FÜGGETLEN FIGYELŐJE

II. évfolyam
3. szám

Tartalom:

Dr. Wallenstein Zoltán: Zászló alá!...
Dr. Berg József: Például a fehervári kerület.
Jesája Hillel: Avodim hojjinu.
Rosenblum Manó: A chassidismus.
Dr. Medvei Elemér: Lelki szabadság.
Dr. Rácz Zoltán: A kitérések okairól.
Dr. Róth Emilné: Zsidó művészeti lehetőségek...
Dr. Berg József: Visszhangok...
Dr. Kun Lajos: Arcképek a zsidó multból.
Névai László: Zsidó író.
Könyvekről. — Hírek.

1934. április
5694. Niszan

Ára 30 fillér

Rabbiavafás

A Ferenc József Országos Rabbiképző Intézetben március 22-én avattak rabbivá kilenc rabbijelöltet.

Az Intézet ház itemploma zsúfolva volt közönséggel, amikor bevonult a tanári kar Dr. Guttmann Mihály rektorral és Dr. Kiss Arnold vezető főrabbi vizsgálóbizottsági elnök és Dr. Herzog Manó főrabbi vizsgálóbizottsági taggal az élén. Utánuk jöttek sorban a jelöltek: **Dr. Boros István, Dr. Fisch Henrik, Dr. Grün Albert, Dr. Jakab Jenő, Dr. Krémer Mór, Dr. Reich Béla, Dr. Schwarcz Mór, Dr. Lányi György és Dr. Vidor Pál.**

A szertartást **Abrahámsóhn Manó** főkántor gyönyörű zsolnárténeke vezette be. Ezután Kiss Arnold dr. a vizsgálóbizottság elnöke mondotta el a kitűnően felépített, gazdag tartalmu, remekbeformált avató beszédét. A jelöltek nevében **Dr. Vidor Pál** válaszolt szép szavakkal.

Dr. Guttmann Mihály rektor magyar és héber beszédet mondott, azután megáldotta a jelölteket és kiosztotta a diplomákat. A templomi ünnepélyt ima fejezte be.

Közvetlenül ezután a Goldzieher Ignác Teológiai Egyesület tartotta meg a fiatal rabbik tiszteletére rendezett diszközgyűlést.

A közgyűlést **Katona József** egyesületi elnök nyitotta meg lelkes és megható beszéddel.

Majd Dr. Herzog Manó főrabbi, Dr. Heller Bernát rabbiképzőintézetű professzor, Dr. Edelstein Bertalan budai főrabbi, Dr. Beneschofszky Imre budai rabbi szóltak fel. Ezután az újonnan avatottak beszédtek. **Dr. Jakab Jenő** a Blau Lajos Talmudtudományi Társulat elnöke héber nyelven köszöntötte Dr. Krémer Mór, a Társulat alapító elnökét és a Társulat távozó tagjait. **Dr. Boros István** klasszikus héber beszédet tartott, **Dr. Grün Albert** a szülőket köszöntötte kedves szavakkal.

Szemüvegek, látcsövek, hőmérők. Díjtalan szemüvegvizsgálat. Új és használt fényképezőgépek. Amatőrfelvétel szak szerű kidolgozása.

Heiden Jenő
OPTIKA ÉS FOTÓ
Budapest, VI. Teréz-körút 8
Szombaton zárva

A sirok ápolása

ugy a régi kerepesi uti, mint az új központi izraelita temetőben **április hó második felében veszi kezdetét.** Befizetések a PESTI CHEVRA KADISA székházában, VII. Erzsébet körút 26. szám alatt **már most** eszközölhetők, esetleg ugyanoda postán is beküldhetők.

Dr. Krémer Mór héber és magyar nyelven a harcos és optimista zsidó világnézetéről beszélt, Dr. Lányi György hatásos beszéde után Dr. Reich Béla nemes stílusú felszólalása fejezte be a diszközgyűlést.

Március 22-én este az Országos Rabbiegyesület adott bankettet az új kartársak tiszteletére.

Március 24-én a Goldzieher Egyesület meghívására Rosenberg Sándorné a IX. kerület népszerű, kitűnő elasszonya rendezett vacsorát az új papok tiszteletére, ahol Rosenberg Sándorné, Dr. Hoffer Armin, Dr. Kiss Arnold, Dr. Edelstein Bertalan és Dr. Friedmann Dénes főrabbi, Hanbrunner Vilmos, Dr. Löwinger Sámuel professzorok, Dr. Schönfeld József és Dr. Kenéz-Kurländer Ede főszerkesztők, valamint az összes theologusok jelen voltak.

Katona József köszöntötte **Rosenberg Sándornét**, aki sokféle karitatív elfoglaltsága mellett a Rabbiképző menzájának is elnökszónya.

A jelen voltak őszinte és lelkes ünneplésben részesítették az elnökszónyt, aki egy nemes, közvetlen hangú és nagyon megható szép beszédben köszönte meg az ünneplést.

Mindennemű jegykedvezmény

bármely színházba,

hangversenyre, moziba, kiállításra fűrdőbe és uszodába kapható a Magyar Izraelita Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Országos Egyesületének (M. I. E. F. H. O. E.) jegykezelőségében

VIII. Rákóczi-ut 61. I. emelet
Telefon: 41-5-65.

Zászló alá!...

Irta: **dr. Wallenstein Zoltán** pécsi főrabbi

Fiatalkoromban lelkes gárdája lapot alapított. — Zászlókat feszít a magyar-zsidó levegőbe. Vászna-nak-jelmondata a »Zsidó Holnap«-ért beszél.

Amiről annyit szavaltak-szaválnak, valósággra fogják.

Tehát fordulóponton állunk. Új ég! Új föld! Határkőhöz érkezünk.

Igazuk van. Komoly munka nem képzelhető el bátor lendület nélkül. *Napoleon* is azt írja az emlékirataiban, hogy egyetlen csatáját sem merete volna elkezdeni, ha előbb mindent aprólékosan a mérleg serpenyőjére vetett volna.

Kezemet kezetekbe teszem Ijju Bajtársaim, akik tudtok, akartok és mertek!

Edward Grey-ről azt mondja az egyik életrajzírója, hogy iskolapéldánya a született angol diplomatának. Az a típus, akitől, ha gyermekkorában azt kérdezték volna, hogy itthon van-e a mama, nem

adott volna világos választ. Hanem így szólt volna: lehet... azt hiszem... nem tudom: »I think, she is in...« »I suppose so«.

Údy tinétek »I suppose so«-t nem ismerő zászlóbontók, akik határozott világossággal beszéltek!

Posa márké azt mondta V. Károlynak: Adj nekünk gondolat szabadságot!...

Gyertek! Öltük föl a munka zubbonyát! Álljunk fegyelmezett sorba! Nyissuk tágra a szemünket! Lendítsük előre a karunkat! Dobbantsuk meg a földet! S szóljunk oda a magyar zsidósághoz:

mi azt akarjuk, hogy igaza legyen Ezékiel prófétának s na az apák egrést ettek, a fiak fogai ne vássanak el tőle!...

Magyar Izrael! Add ide a kezedet! Allj a zászlónk alá!

Előre! — A Zsidó Holnapért!...

Dr. Berg József: Például a fehérvári kerület

Kár ebben a pillanatban arról vitatkozni: a községnek kell-e a pap, vagy a papnak a község. Tény az, hogy a zsidóság összességének létérdeke, hogy szervezeti gazdasági és szociális alapok mellett valósi, léleknevelési szervvé váljanak ismét. Szemünk előtt indul meg és használja fel a becsületes propaganda minden eszközt az Actio Catolica, amely a katolicizmus igazságait igyekszik bevinni hűvéi lelkébe, magán- és nyilvános életébe. Egy ilyen Actio Judaica után valósággal áhit a zsidók zsidótlansága országszerte; aki látja, aki tehetné és nem segít, minden frázis nélkül jelelős a kiszámítható erkölcsi züllésért. De az államhatalomnak is létérdeke, hogy polgárai lelkiismerettel is bírjanak, mert a törvények és a büntetés kevés és gyakran késő. Adva van tehát rengeteg paptalan község és itt állnak papok is község nélkül. Mi hiányzik hát? Dívát volt

azt hinni, magunk is azt hittük: a gazdasági válság áll utjában az egymástkeresők egymásratalálásának. Sokáig azt hittük: pénz hiányzik. Az elmúlt hónapok új tanulságokat hoztak. Erős akarat, zsidó jövőért dolgozó, zsidóságból optimizmust merítő ember kell csak. Csak az hiányzik. — Honnan gondoljuk? Például a fehérvári közégkerület példájából. Ahol már a negyedik újabb rabbit hív vár a hivatása. És ahol igazán nincs több pénz, mint a többi tulajdonai, tisztántúli vezető nélkül vesző községekben. De van egy Szegő dr., aki a közégkerület elnöke. És aki ezt a címet nem a névjegyén hordja. Cselekedetei hirdetik. És van egy fiatal pap: Hirschler dr. Tetteinél jobban őt sem dicsérhetjük. Elnöke mellett van. Harca hittel a hitért, a jelen ellen a zsidó holnapért.

Avodim hojnu (Epilogus)

Rabszolgák voltunk.

Robotmestereket rendelének fölénk, vizilókorbács csattogott a hátunkon. És kegyetlenül dolgoztattak bennünket. Magunk kevertük a sarat, amiből a téglát vetettük, hogy felépíthessük a gabontartó városokat, Pithomot és Ramszeszt. Nagy kockaköveket hengergeténk iradatlan farönkökön és aki megcsuklott, jaj volt annak. És mikor felkerekedének Mózes és Aron, és elmondák: *Bocsásd el az én népemet. Egyiptom királya elkergette őket: »MenjeteK dolgoztokra!«* És még az napon, parancsol s a nép sarcoltatói és felvigyázói tüstént kimenének és mondák a népnek: Ezt mondta a Fáraó: Nem adok nektek polyvát. MenjeteK magatok, szedjeteK ahol találotok, mert semmi sem szállítatik le szolgálatotokból. És verettetének az Izrael fiai közül való felvigyázók, »Mért nem végeztétek el a rátok vetett téglaszámot?«

Ami a történetben megkap, mégse a szenvedés. Ez nem zsidó specialitás.

Amitől föllobban a vér és elkomorul a gondolkodó homlok, — az csak egy apróka sor, két szó a fájdalom nagy Enciklopédiájában.

— Csattog a korbács a hátukon. Mind mocskos és hagymaszagu. Barna bőrükön a verejték gyöngyözik. Nehéz kötömbökkel erőlködnek, kidüldelt szemmel köteleket huznak. Sok köztük a sebhelyes, félszemű. Az inak feszülnek, baromi kiáltások hallanak. Egy oduban vacogó foggal sárgalázások dideregnek. Itt egy kisgyerek

ül a földön és kétségbeesett sirással a véres talpát szoritja. Ott egy férfi rohan eszeveszett ordítással a víz felé, nyomában öles fenevad, üti, ahol éri. És arra benn, egy szutykos kalibában, panaszosan nyögő asszony mellett vigyorgó katona ágaskodik, mert parancsolá a Fáraó: minden fiut, aki születik, vessétek a folyóvízbe!

És ekkor történt, beszéli az Irás, hogy Mózes, aki még akkor a Fáraó udvarában nevelkedett, kiméne az ő atyjafiaihoz.

És amint ide-oda tekintte: — Uramisten!...

Tripoliszban pogrom van, Szalonikiban zsidókergetés, Pécsen zsidóverés; egy világbirodalom fanfárijai hirdetik utolsó ítéletünket, — Lengyelországban koszosok vagyunk, Japánban alkalmatlan idegenek, Romániában fűncses magyarok, Oroszországban burzsujok, Bécsben vörösök; itthon hátul ülünk a padban és harcos legények papirgaluskái koppannak rajtunk, papok prédikálnak ellenünk hangos és kiáltó szóval. — kissé odébb, villanyárammal telített drótkötelek között követ törünk, és más férfiak avval szórakoznak, hogy két szabadgyakorlat között, pajzánul, kiverdesik a héber férfiak fogait. Még alig halt el tüzevetett, vízbedobott, tulérzékeny zsidók utolsó kiáltása, — és már, mindenféle keresztetkel, új háborút hirdetnek ellenünk, — és imé — beszéli az Irás:

»Imé, két héber férfi veszekedik vala...«
(Jesája Hillel Hakóhén.)

A chassidismus

Irta: **Rosenblum Manó**

Mint minden szellemi mozgalomról, így a chassidismusról is a legnagyobb szélsőségek között ingadoznak a vélemények. A XIX. század szürke, lélek nélküli racionalizmusa, mely a gettóból szabadult zsidóság Haszkala mozgalmában még tulzottabb, szinte kellemetlenül affektált módon nyilvánult meg (még verseiket is tudományos terminusokkal tömködték meg és lexikonokra utaló jegyzeteket fűztek hozzájuk), ez a racionalizmus a többezer éves zsidóságot eszmék és tanítások megmerevedett conglomerátumának, imponáló, de alajában véve mégis halott kutatási anyagnak tekintette, melyet a filológiai ambícióktól fűtött tudományos szisztémák szerint különböző rubrikákba, skatulyákba gyömöszölhet. Az élő zsidósággal, a fejlődő és alkotó szerves organizmussal, mely sehogysém illeszkedett az ok és okozat mechanizmusába, mitsem tudtak kezdeni. A tudományos objektivitás itt véget ért és a különböző véleményeket világnézeti, sőt mondhatnók ösztönös tényezők determinálták. Csak ebben a korszemlemben válik némileg érthetővé az a tény, hogy a nagy zsidó történetíró, Graetz »der wüesteste Wahnglauben« jelzővel illette a chassidismust. Ő a ma már elfajult keleti chassideus szektát, a műveletlen tömeget látta csupán, melyben a sorvadó kiveszőfélben levő lényeket babonás sallangok pótolják, de a chassidismus igazi belső hajtóereje és struktúrája iránt nem volt érdeke.

Már egészen másként, mélyebb és átfogóbb szemmel és így természetesen megértőbben látja a szellemi mozgalmat kortársa Moses Hess, a modern cionizmus egyik alapvető gondolkodója, aki a következőket mondja: »A chassidismus átmenet a középkori zsidóságból a egy regenerált egészségesebb zsidóságra, mely most van alakulóban. Következésképpen kiszámíthatatlanok, ha a nemzeti mozgalom hajtóerejévé válik.«

A maga korában szinte egyedülálló vélemény nem igen érvényesülhetett. De az idő meghozta a chassidizmus mélyebb és általánosabb megértését és ma már komoly, tudományosan gondolkodó elme csak végzetes tévedésnek minősítheti Graetz véleményét.

Hogy ez így van, elsősorban Martin Bubernak köszönhető.

Őserő nyilatkozik meg már a mozgalom kezdetén, a XVIII. század közepén, midőn rabbi Israel ben Elieser, akit a Baalsém néven ismernek, chassidikus tanításait hirdetni kezdte. Születése előtt huszonhárom esztendővel két jelentőségteljes zsidó egyéniség halt meg: Spinoza és Sabbatai Cwi, akik két hatalmas zsidó eszmét tettek problematikussá: az isteneszmét és a messiási eszmét. A chassidismus ha természetesen nem is tudatosan, válaszolt a felvetődött problémákra és igazolása az ősi zsidó eszméknek.

Spinoza filozófiai rendszerében a »deus sive natura« lényegében azonos volt az ősi Istennel, akit gyermekkorában zsidó világból magával hozott, de Spinoza úgy vélte, az imádkozható, megszólítható személyes Isten, nem tiszta, nem nagy, nem elég isteni. A személytelen substantia tanítása egy zsidó által, ha önmagában a zsidóságban nem is, de a nyugati kultúrában erős hatást váltott ki és annak hajlamát a monológ életre csak növelte és ezzel együtt a szellemi élet krízisét is. Mert a monológ élet levegőjében a szellemiség ereje sorvadásra van ítélve.

Az igazság azonban az, hogy a zsidóság Isten személyes, megszólítható voltát, mint az istenség magasabb fokát fogta fel és érezte, hogy a Határtalan és Névtelen és az Atya, akihez teremtményei szólnak, egy és ugyanaz az Isten. És ezt az igazságot hirdette a Baalsém chassidikus tanításaiban.

A közvetlen dialogus és a Tett vallása a zsidóság. Csak a tiszta cselekedet üdvözít és nem a pusztá hit, mint a kereszténységénél, sem az élettől való menekülés, mint a buddhizmusnál. Különös élességgel válik ki a zsidóság sajátos jellege, ha figyelembe vesszük a következő buddhista erkölcsi példázatot:

»Volt egyszer egy teknősbéka, az est idején a folyó partjára ment, hogy táplálékát megszeresse. Egy sakál is odament zsákmányt ragadni. Mikor a teknősbéka meglátta a sakált, minden végtagját teknőjébe rejtette és csöndesen, félelem nélkül alámerült a vízben. A sakál odaszaladt és várt, hogy az valamelyik végtagját kidugja a teknőből. De a teknősbéka nem mozdult; a sakál kénytelen volt a zsákmányról lemondani és elment. — Így lesekedik rátok, ifjak Mára is, a gonosz, állandóan és gondolja: Szemük ajtaján jutok be hozzájuk, vagy fülük, orruk, nyelvük, testük, gondolatuk kapuján osonok be hozzájuk. Ezért, ifjak, vigyázatok érzékeitek kapuira, akkor Mára, a gonosz eltávozik tőletek, mert nem talál utat hozzátok, mint ahogy a sakál is kénytelen volt elhagyni a teknősbékát.«

A buddhizmusban az érzékekre ható élet, az egész valóság Mára, a gonosz, amely elől menekülni kell, míg a chassid tanítás szerint a világ minden lény, tárgya isteni szikrát rejt magában, melyet egységes, tiszta cselekedettel fölfedhetünk, megváltatunk. Nem csak imákkal és meghatározott időben szolgáljuk Istent, hanem egész életünkkel, a mindennapi világi étellel, megőrizve átfogó, isteni szeretetünket minden teremtmény, minden dolog iránt. Hit és cselekedet, igazság és megvalósulás, vagy mai nyelven morál és politika között megszűnik az ellentét.

A chassidismus választ adott a zsidó messianizmusnak arra a katasztrófájára is, mely Sabbatai Cwi neve alatt vált történelmi tényé. A zsidó messianizmus sohasem jelentette pusztán azt, hogy az idők végén bekövetkezik a megváltás egyetlen tökéletes messiás személyében, hanem azt a bizonyosságot is, hogy minden nemzedékben élnek közöttünk az AvdÉ Elohim, az Isten szolgálói, akik szenvedve, nélkülözve a világ megváltásáért küzdenek, de emberi tökéletlenségük tudatában nem vállalják a messiási hivatást. Ezeket nevezte a nép szenvedő messiásoknak és a tradíció szerint is: »József fia, (a szenvedő Messiás) nemzedékről nemzedékre megjelenik«. A messianizmus mistériumához tartozik, hogy aki a megváltásért él és küzd, ne vallja magát messiásnak, mert ez veszélyezteti a megváltást, világ elé tárja az időben még be nem teljesült tökéletességet és hatalmas reakciót kelt.

A chassidismussal a »caddik«, a tökéletességre törekvő ember veszi át a megváltás feladatát.

A Baalsémmel megindult caddikok sorában a leglélekemelőbb, legüditőbb egyéniségekkel találkozunk. Nem voltak ezek theoretikusok, valami csodálatos báj, ömlik el lényükön, érzni, amit mondanak, legbensőbb, legszentebb élményük. A szeretet ereje felfokozódik és mindent bearanyoz. Rabbi Elimelech egyik tanítványa megkérdi mesterétől: »Azt mondja

a Szentírás: »Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat«. Hogyan valósíthatom ezt meg, ha embertársam gonosz velem szemben. Rabbi Elimelech így válaszolt: »Értelmezd helyesen az Írás szavait: »Szeresd felebarátodat, mint olyant, aki tenmagad vagy. Mert minden lélek része, szent szikrája az ősléleknek, s ez úgy van egészen benne mindegyikben, mint a te lelked tested minden részében. Megeshet, hogy a kezéd tévedésből önmagadra saját testedre üt; talán megfenyitened bottal a kezedet, mert nem volt eléggé óvatos, hiszen saját fájdalmadat növelnéd! Így van ez, ha embertestvéred, aki veled egylélek, hiányos tudása és belátása folytán gonoszat művel veled; ha megtorlod, önmagadnak okozol fájdalmat.«

De az a szeretet nemcsak emberekre, hanem minden élőlényre, az egész természetre kiterjed. Az érzések hatalmas forradalma volt ez. A sívár gettóból elzárt sápadt zsidókban valami kimondhatatlan édes érzés kelt életre és a chassidok mámorosan kóborolnak az erdőben, patakok partján, mintha hosszú komor álomból ébredve most újra felfedezték volna a természetet. Különösen rokonszenves Rabbi Suszja alakja, akit a belőle sugárzó szeretet szinte földöntúli magasságok emel és minden guny és szenvedés elviselésére képessé teszi. Bejárja a vidéket, hogy foglyok kiváltására pénzt gyűjtsön. Egy vendéglős házába vetődik, a gazda nincs otthon. Suszja körülnéz a szobában, meglát egy kalitkát, egész sereg apró madárral telve, akik, úgy érzte, telve vannak szomorúsággal, mert megfosztották őket szabadságuktól. Suszja megkönyörült rajtuk és így szólt magában: »Lejáród a lábaid Suszja, hogy foglyokat megszabadíts és ime, lehet e nagyobb, értékesebb fogságból való szabadítás, mint e madarak szabadon bocsátása?« Kinyitotta a kalitka ajtaját és a madarak elröpültek. A gazda rövidesen hazajött és szörnyű haragra gerjedt és midőn Suszja azzal egykezett csillapítani, hogy hiszen a szoltárban azt olvasod »Isten megkönyörül minden teremtményén«, megverte a vendéglős és végül kidobta. De Suszja vidáman folytatta az utját.

A chassidismus az aszkézist lebecsülte, nem tartotta Istenhez vezető utnak. Rabbi Elimelech elbeszélte tanítványainak, hogy gyakran jönnek hozzá emberek, akik böjttel és egyéb kinokkal gyötrik magukat, olykor esztendők során át és azután — úgy vélik, — méltókká válnak arra, hogy a szent szellem reájuk szálljon. A valóságban az ő fáradságuk kevesebbet jelent, mint egy csepp a tengerben, minden szolgálatuk nem istennek szólt, hanem hiúságuk bálványának. Ezek, meg kell hogy térjenek Istenhez teljes szívvel, eddigi utjukat tökéletesen el kell hagyniok.

Az igazi chassid, aki a tökéletesedés jegyében él, négy főszekőt ismer a megigazult, megtisztult élet elérésére. Ezek a következők: Hitlahawuth, Awoda, Kawwana és Sifluth.

Hitlahawuth a lélek eksztázisig fokozódó tüze. Ez az isteni kegyelem serlege és örök kulcsa a szellemiségnek.

Az emberiség egyik átka a köznapiság. Ami örökös ismétlés tárgya, szintelelé, érdektelenné válik, de az eksztázis előtti köznapiság is tehetetlen, mert a Hitlahawuth éppen a legmegszokottabb, legégyhangubb tárgyakon és eseményeken lánghat fel és mindent örökké ujjnak lát.

Awoda a másik eszköze a tökéletesedő életnek. Imát és Munkát jelent, istenszolgálatot térben és időben. Minden egyes cselekedetben az élet végtelenségét érzni, a Határtalant, a beszédben, hallgatás-

ban, nézésben. Isten azt akarja, hogy mindig, mindenben őt szolgáljuk. A legenda szerint, minden tétből angyal születik jó vagy rossz. De a félig végzett, zavaros tettek, amelyekben nincs meg a szándék szentsége és az erő, fej, kéz vagy láb nélküli angyalok születnek.

Legfontosabb tehát minden cselekvés komolysága. A kocki caddik tanítványait megkérdezték: »Mi az, ami legfontosabb mesteretek számára?« — »Amivel éppen foglalkozik!« válaszolták a tanítványok.

A chassidismus a rítusok, vallási törvényeken nem változtatott, de új szint adott nekik.

Kawwana a lélek mysteruma, abban az állapotban, midőn legfőbb céljának teljesen tudatában van. Ész a legfőbb cél, melybe minden más cél van a torkollik, melytől örökre elszakadni lehetetlen: a megváltás.

A magasabbrendű élet elérését könnyíti meg a Sifluth is. Sifluth alázatosságot jelent, de nem a gettó zsidó görnyedségét, valami olyasfélét, amit félelemmel, bátortalansággal lehetne azonosítani, hanem a léleknek egy benső szabad megismerését. Azt t. i. hogy minden ember egyéni értéket rejt magában, melyhez hasonló sohasem volt a világon, mert ha lett volna, a teremtés folyamatában, nem volna értelme az ő létezésének.

Az igazi alázatos lélekben a világ színei nem folynak egybe, minden léleknek érzi fenséges egyedülvalóságát, valami szent titkot, ami csak benne lehet és senki másban. Az emberben levő isteni szikra ez, mely a sifluth érzését kelti benne. Így az ember iránti szeretet és alázatosság voltaképpen nem egyéb, mint Isten szeretete. És ezért ha valaki Istentől eltávolodott, egyetlen üdvösség számára az, ha az embereket szereti. Egy panaszkodó apának, aki megkérdezte a Balsemtől: Fiam teljesen eltávolodott Istentől, — mit tegyek vele? a caddik azt válaszolta: »Szeresd őt megjobban«. Sifluth és az ahává, a szeretet villájában egy és ugyanaz és ha van valami, amit chassidikus jelszónak lehetne mondani, ez az: több szeretet! A zsidó szeretet ősforrásai hatalmas erővel árasztják el a caddikok lelkét és ha olvassuk R. Rafael szavait, vakító fényvillanásoknak érezzük őket a ma hideg sötét éjszakájában. »Ha azt látod, hogy embertársad gyűlöli, szeresd őt még jobban. Mert az élők közössége Isten dicsőségének szekere, és ha a szekérben valami törés hiányt okoz, azt pótolni kell, és ahol kevés a szeretet és a kapcsolat gyöngül, gyarapítsd te a szeretetet, hogy a hiányt pótoldd!«

Zsidó könyvet

kizárólag

Gondos Sándor

Telefon: 28-4-89.

modern zsidó könyvkereskedésében vásároljon
Budapest, VI., Andrásy-út 67.

Modern palesztina könyvek, modern héber nyelvkönyvek, cionista irodalom és minden új könyv megjelenése után azonnal kaphatók.

Legújabb palesztina könyvek:

GERŐ: Palesztina térképpel együtt ... P 1,40
H. HERMANN: Palesztina 5 füzet, füzetenként P 2,70
PRESS—HERMANN: Palästinahandbuch ... P 23,40
Wir bauen Palästina ... P 4,50

Modern és zsidó kölcsönkönyvtár

Lelki szabadság a zsidó paedagógiában

Irta: **Dr. Medvei Elemér**

»Méávdut löchérut! Méáfélá löórá!
Szolgásgból szabadságra! Éjhomály-
ból napvilágra!»

Jégbilincstörő tavasznak napsugaras, bimbó-fakasztó szabadságünnepe hadd merítsen szabadságot, világosságot szomjuhozó lelkünk az új zsidó nemzedék emberbimbóinak lelkét érlelő forrás kristályos vizéből. Vigasztaló erő a mának kietlenében nem is fakadhat máshonnan, csak a hívő fiatalból, a zsidó Holnap régi-ifju, örök-friss hitéből.

Mintha e cikk címének olvastán hallanám az értetlenségnek vádoló szavát: »lelkiszabadság és zsidó vallási gondolat: contradictio.«

Nagy tévedés, végzetes felületesség! Mózesről napjainkig pillanatra meg nem szakadt vallásunk fejlődési vonala. Alaptételeink, igaz, változatlanok: örök a tartalmuk; de a való, az élő hit, a hitnek belső igazsága: csak az, amit az ember újra meg újra önelkén él át, Maimuni 13 hitágazatának vezérmotívuma értelmében: »Ani máámin beemuná sö-lémá. Hiszem teljes meggyőződéssel.«

A zsidó vallás — emberhez egyedül méltóan — összeegyezteti a meggyőződés szabadságát, a szabad vizsgálódás lehetőségét a hit igazságaival. Csak így lehetett a zsidó hit élővé, frissé, örökké megifjodóvá és megifjítóvá.

A lelkiszabadságra nevelésnek a zsidó paedagógiában való nyilvánulását szeretnők megbeszéli, néhány általános irányelv szempontjából, a részletekbe való elmélyedést későbbre tartva fenn.

A régi, de nagyrészt a mai oktatás is a középiskoláknak az érettségi vizsgálatnál záruló anyagát »beendete Bildung«, befejezett műveltségként tanítja. (Német minta alapján.) Még mindig fellelhető a régi elv: »quieta non movere«: a nyugodt, részleteiben egész életre kiformalt világkép mozdulatlanságának, kimozdíthatatlanságának tiltó parancsa. Nem ment ettől a zsidó iskola sem.

Bizonyos zsidó oldalról hagyományos felfogásunk alapján jelölik meg ezt a szempontot. Én viszont a történeti zsidóság látásán át valmon, hogy ez idegen, nem zsidó elv, talán a gettóban élés hatása. A zsidó világfelfogás: vallási alapállásunkon, alaptanaink örök talapatán épülő, de végtelenbe nyúló ismeretország. Az alap változatlan, de a rajtaépülő világképet — vallásunk igazi szelleme szerint — mindenkor ismereteink változtatják, alakítják. Világnézetünknek alapjai hitünk örök fundamentumai; de nincs tanunkban kimutathatóan ismeretlialmat kényszerítő parancs. Eppen ellenkezőleg! Hiszen naponta háromszor imádkozzuk: »Te adsz az embernek tudást, Te tanítod a halandót ismeretre; adj nekünk tudást, ismeretet és világosságot«. A próféta panasza sir felénk: »Elvész az én népem tudás híján«. — Tórá zo órá. A zsidó világ-

felfogás lényegében: felvilágosodás, nyilvánulásában: lelki lendület, szellemi elaszticitás. Ez tartott meg minket, lelkünk töretlen energiát a középkor élet-telen szellemi életén át.

Hitünknek ez a szelleme csakis bizonyos fluctuáló, hullámzó világkép kialakulásával lehet összhangban. Semmi az előre-elrendezettségből, semmi az egész életre szóló világképből, csak alapjai a régiek. »Beendete Bildung« helyett igenis: »quieta movere«. Ez a zsidó valláson épülő paedagógia életgrammja, de, mint rögtön látni fogjuk, a mai zsidó fiatalság életérdeke is.

Ezért a napjainkban — bizonyos neológ körökben — divatos álorthodox (vagy álneológ?) nevelési irány hypokrizise, a »quieta non movere« elvén alapuló »bevégzett, változatlan ismeretanyagot« adó nevelés helyett — éppen tradícióknak alapján — hirdetem paedagógiánk céljával a szellem szabad lendületét, a bátorítást és felszabadítást: szabadon vizsgálódó, szabadlelkű, önjelében bizni tudó zsidó ifjúság nevelését. Meggyőződésem szerint ez egyszerű-mind létfeltétele a zsidó fiatalságnak. Csak így nem lesznek lelki hasadások, meghasonlások, életragédiák.

Mert nagyon könnyű a paedagógiának élettől elzárt — nem zsidó és zsidó — elefántcsonttoronyai-ban a legkisebb részletre is gondosan megszerkesztett világnézet tanítását elrendelni, ami egyébként — mert előírt rendszernek betanulása — nem hathat kedvezően a jellem kialakulására, sokszor akadályozza a spontaneitásnak, sőt az egyéniség kifejlődésének. Ha azután az elefántcsonttorony szabályai szerint »felnevelt« ifju lelkén végigszágul a családias vonata, megölvé lelkét, esetleg testét: ezért ki áll helyt? Mert kell lennie valakinek az elefántcsonttoronyban, aki ilyenkor kiáll. »Ezért a fiúért valaki felelős.« A probléma égető. A felséges nemtörődömség ideje lejárt. Az életnek halálos kérdőjele mered az elefántcsonttorony törvényhozóira: »Quieta non movere? Befejezett műveltség?»

Az Egyiptomból való szabadulásra emlékezés ünnepe (Pesach Micsrajim) a meggyőződés hevével hirdetik: Pesach Leátid: az új nemzedéknek elkövetkező felszabadulását a zsidó paedagógiában. Méávdut löchérut: tespedést, halált okozó szolgalelkűség helyett lelki bilincsek lehullását; méáfélá löórá: gondolatcenzura sötétjét eloszlató világosságot. A zsidó szellem ez őserőinek megújódása alakítja ki az új zsidó típust (amely lényegében a legregibb): a haladás ügyéért lelkesedő, a szellem szabadságát tisztelő, lelkében tiszta, jellemerős zsidó ifjut.

De ezeken az általános szempontokon túl hogyan neveljük Isten embertermésének ezt az új zsen-géjét?

Ennek részleteiről majd máskor.

Zsidó művészeti lehetőségek

Irta: **Dr. Róth Emilné**

A spanyol zsidó művészet magas foka most is látható a kereszténnyé alakított templomokban. Az izlammal szemben nem érzik a zsidó művészek azt a nagy elkülönülést, mint a babiloni és hellén kultúra iránt, mert a mohammedán vallás épp oly szigorú megszorítást szab a díszítésben, mint a zsidó.

A festészetnek újabb és a zsidó szellemnek nagyon megfelelő tere nyílik: az illusztráció.

A könyvek díszes írásukkal, képekkel, nemcsak szellemi, hanem esztétikai élvezetül is lesznek. Ilyen könyvek már a 10. századból maradtak fenn. Hagadákat illusztrálnak leggyakrabban, mely a gyerekek részére gyakran szemléltető oktatásul is szolgált. A képek gyakran elkalandoznak a szövegtől. A gótika személytelen odaadásával szemben nagyon sok személyes realizmus mutatkozik. De a vad gót-jantázia itt is kiéli magát: ember-állat, novónyalakokból fantasztikusan összetett formákkal díszítnek.

A spanyol-zsidók kulturája kiüzetésük után a szabad olasz zsidókra száll. És ennek a nagy szabadságnak az lett a következménye, hogy ők is minden formában, teljesen olaszokká lettek. Tornyos templomaik a házak közé ékelve, éppen olyanok, mint a város többi épülete. Előkelőségük, gazdagságuk természetesen a templomaikban is megmutatkozik.

A könyvekben a képek már nemcsak illusztrációk, festményre ihlet a szöveg és a reneszánsz logikájának megfelelően könyv és kép tartalma azonos.

A északi és déli zsidó művészet jellege teljesen különböző. Mert más az askenázi és más a szejardi, mert más a környezetük kulturája kulturája és, talán leginkább, mert más a történelmi sorsuk. Spanyolországból csak kiűzték őket. Olaszországban csak utánozták az üldözéseket, de Németországban szenvedték a legrettenetesebb sorsot. Az elnyomás, a gyűlölet, a meggyalázás, elnyom minden belső tartalmat, elfojt minden művészi szabadságot. Nem voltak pompás templomok, csak szerény imaházak. A legregibb, legnagyobb, legtragikusabb községnak a speyeri templomnak már csak egyetlen fala áll, nagy elgondolkodtatásul. Egészében még a worms-i templom. Példája és legfontosabb emléke a középkor német-zsidó templomainak. Nincs benne semmi az izlám szabad mozgalmasságából. Kevés dísz. Impozáns méretek. Kemény hit sugárzik a vasos falakból. A könyvfestészet itt sokkal későbbi keletű. Nehéz sorsukban félnek képpel profanizálni a Bibliát. A képek jellege egészen más: elhagyják a zárt kompozíciót, csak egyes alakokat ábrázolnak. Amit az olasz egyetlen képpel fejez ki, az náluk számtalan apró, részletező képet jelent. Kicsinyessé teszi őket a gettó.

A gótika égbetörő vágyának legmagasabb zsidó felkiáltása a prágai templom.

A holland és londoni hitközségek hiába voltak gazdagok, semmi sem gazdagították a képzőművészetet.

Lengyelországban, bár eléggé szabad a zsidóság, de szellemük világtól-elfordult befelénező és az ország kulturája sem adhat sokat. Hanem a rengeteg zsidó kézműves istenszolgálatlól független zsidó művészetet teremt. De nincs elég biztosságuk, hogy a gót tradíciókat az olasz formákkal összhangba hozhatnák. A reneszánsz életfelfedezése sem volt mély hatással a zsidókra, mert ők sohasem érezték

igazán az eleven természet élményét és távol állt tőlük a görög-római kultúra is.

A 17. századi templomok már barokk-művek, de a bolygó zsidó nem viszi belső nyugtalanságát a barokk mozgalmasságába. Építkezésük durvább, darabosabb templomaikat várszerűen képezik ki, hogy üldözések idején menedékké legyenek.

Az emancipáció nagy felszabadulást, új alkotások lehetőségét jelent, de egyben nagy asszimilációt is. Meglázul a vallás kötöttsége. A racionalizmus halálra ítéli a hitet, az álmat, a vágyat. — De rövidesen győz a lélek a logika fölött. Mélységes belső vágy ébred a vallásosság után és megszületik a romantika. A középkor lelkes hitét akarja s a régi hitet visszahozó gótikát. Mindjobban távolodik az élettől. Elvontabb, vértelenebb és végtelenbevágyóbb lesz.

És sok zsidó tér át megint elragadva az idő misztikus áradatától.

Amikor a művészetek minden régi stílusban tapogatózva, semmi egységes formát nem találnak, a zsidóság felismeri történelmének és polgári életének kisebb-nagyobb jeleneteit és ezzel zsidó tartalmat ad művészetének. Az észszerűség, a logika és nem régi stílusok utjait követik.

A festészetben a szociális megismerés a realizmushoz s a nagy egység keresése az impresszionizmushoz vezet. A természet és a munka lelkét akarják megszólaltatni. Elvetik a rajzolt vonalakat, minden a színben, a szín által él. Nincsenek fő- és mellékalakok, mert a természetben is egyforma minden. A szemhez szólnak.

Itt állunk a mai zsidó festészet kettősségénél. — Egyik oldalon az impresszionisták, akik lelkükben asszimilálni tudtak, akikben a gondolat szemléltéte oldódott. Másik oldalon az expresszionisták, az intellektuális képzelet művészei. Nem a szemhez szólnak, belső meglátásaikat akarják a lélekkel, az értelemmel megláttatni. Ezek a meglátások rendszerint zsidó élmények, mert ezen az oldalon állnak a zsidóságunk tudatával mindig eltöltött cionisták.

Nem említettem neveket sehol. A zsidóság történetén végig művészi lehetőségekre akartam mutatni. Eppen csak rámutatni. Az ókor pogány-istenkultusza művészetétől elzárja szigorú egyisten-hite. A középkor gettó-kényszersége megmerevít az amugy is eléggé merev zárkózottságot. A korstílusokba nem tudott beleolvadni, mert idegen volt tőle azoknak szelleme. Most vagyunk abban a korban, amikor nem kell idegen formákba kényszerülni. Már nem érez idegenkedést a képek és szobrok előtt. Most kell elkövetkezni a zsidó művészi teljesítmények leg-gazdagabb korának. A gyökértelen művészet földét, Szentföldet talált. Új művészet sarjadhat a friss ősföldből. Eljövendő népművészet előtt állunk.

Es hisszük, hogy az a nép, mely amikor szabad volt, a Bibliát adta a világnak, új szabadsága idején új csodával lep meg.

INGYEN

nem illik elfogadni a lapot!
Küldje be az előfizetést!

A Budapesti Aut. Orth. izr.
Hitközség felügyelete alatt
termelt

**husvéti orth. kóser
palacktej és termékek**

kaphatók és megrendelhetők összes fiókjánál és orthodox izr.
fűszerkereskedőknél

Budapesti Központi Általános Tejcarnok Részvénytársaság

A kitérések okairól

Irta: Dr. Rác Zoltán

A Pesti Izr. Hitközség legutóbbi ülésén fájdalommal megdöbbenő, gondolkodásba ejtő hírt jelentett Dr. Groszmann Zsigmond rabbisági igazgató. 1933-ban 495-en hagyták el hitünket, de 1934. január és február hónapban már eddig kb. 120 jelentették be kitérés szándékukat.

Ezt a vádoló statisztikát, amely a maga rideg-ségében szebben beszél, mint a legragvogóbb „belmissziós” prédikáció, természetesen felekezeti tagjaink különféle képen, pártállásuk és egyéb intencióik szerint kommentálják. Egyik a gazdasági antiszemitizmust okolja elsősorban, másik belmissziót sürget, zsidó iskolapolitikát, szociálisabb hitközségi érintkezést.

Nem elégszünk meg mi sem a szomorú hír pusztá regisztrálásával, nem térünk felette napirendre, legalább mi fiatalok, fiatal papok. Mi még olyan zsidóknak érezzük magunkat, akiket nem egyedül hitközségek anyagi helyzete érdekel, akiket még nem mételezett meg a halogató szellem, minket még az is érdekel, mi történik zsidó testvéreinkkel, hogyan taszítják őket erőnek erejével a tulsó partra.

Nehéz tárgyilagosságnak, szigorúan objektívnek maradni, amikor erről szól vagy ír az ember, de megkíséreljük. Talán jobban idefigyelnek, akik csak a fiatalok túlbuzgó hevességét hangoztatják a feléjük zuduló, de — sajnos — figyelembe nem vett kritikák ostromában.

Milyen szomorú csend mindenütt! Felröppen a hír, néhány felületesen odavetett megjegyzés, néhány színpadi-kirohanás jelenet, hogy azért a magas vezetők zokon ne vegyék, aztán halotti csend. Senki nem szól, nem kérdez, nem vádol, nem védekezik. Az élet megy tovább. A hitközségek megmaradnak. Legfeljebb zsidók nem lesznek.

Ha szólsz, okvetetlenkedő vagy, fellázadsz a vezetők ellen, akik „jobban tudják nálad, mit kell tenniük”, akarsz valamit — mondják a régi és jól bevált recept szerint, de a bajokon segíteni nem fognak.

Mik a kitérések oka? Ne ámítsunk, ne kerteljünk Urak, Vezérek! Nem csak a gazdasági viszonyok, nemcsak a politikai helyzet fenyegető kilátásai, nemcsak a növekvő, embertelen antiszemitizmus, nemcsak a zsidóság társadalmi előítéletei, saját rétegeitől való elzárkózottsága okozzák a tömeges kitéréseket! Nem, nem, ne hangoztassuk a nyöszörgő verklint ezt az odavetett frázisnótát; ma már nem lehet, nem szabad így elintézni tömegkitérések lelki okait!

Tessék leülni a zöld asztalhoz és halálos komolysággal tárgyalni. Addig is hallják meg a mi szavunkat is, mert meg kell hallgatni mindenkit.

A kitérések egyik oka az a végtelen undorodás, amely a finomabb érzésűek, nemesebb lelkűek szívében, agyában, gondolat- és érzésvilágában támad, amikor a zsidóság egyes vezetőinek halogató játékát, protekciót követelő és hajhászó komédiáját látják. Undorodás azoknak szívében, akikben — fájdalom — nem gyökerezik tulságosan mélyen a zsidóság iránt való szeretet, odaadás, mert elfelejt-

tették, elmulasztották, nem tudták ezt beléjük oltani a félbemaradt „tanerők”, vagy a különben tehetséges, de ide-odarángatott, megrendszabályozott hit- és vallásánár urak.

A mai gyermek, h anyitl szemmel jár a világban, átérti az eseményeket, megérzi a válságok káoszában vergődő szüleinek kétségbeesett nyomorúságát, kinlódását, de mindenekelőtt elhagyatottságát. Keserű fájdalommal kérdi miért van ez, miért nem segít senki, hol van a pap, hol van a hitközség!?

A kitérések okai nagyon is kézenfekvők. Csak cselekedni kell. Pesten van 200.000 zsidó, akiknek összesen kb. 10 rabbijuk van. Hiába beszélünk belmisszióról, hitvédelmi szövetségről, amíg ezt a kérdést komolyan el nem intézik. A tömegeknek csak a Dohány-, Rombach- és egyéb templomok szószékjein van rabbijuk. A pesti rabbi esket, temet, prédikál, előad, csak hiveivel nem érintkezik. Nincsenek is hivei. Nem lehet egy rabbinak 20.000 hive.

Kevés a pap! Tessék segédrukkat felvenni az óriási körzetekben az érdemekben dúsz, megöregedett rabbi mellé, majd dolgoznak és működnek azok friss lendülettel, új erővel. Miért csinálnak ebből is rideg anyagi kérdést és miért intézik el ezt irigy, fölányes kézlegintéssel az érdekeltek?

A szociális szervezetek valóban a segítség forrásai legyenek. Ne legyen jelszó a magyar zsidóságban is a sógorság, komaság, hanem igenis a rátermettség, a tehetség, a lelkesedés.

A tizenkettedik óra utolsó perceiben vagyunk! Segítségért kiált a magyar zsidóság. Tekintélyes, komoly férfiak most, most elő a segítség, a jószág, a zsidó öszív, a jövőtakarás tekintélyét. Más tekintélyt nem ismerünk. Aki ma segít a zsidóságon, az lesz holnap tekintély. Aki segít, az megállítja a kitérés folyamatot. Mi várunk!

Fiókküzetek és lerakatok a város minden részében

Skrek Lipót Rt.

orth. שאלים szalámi koibászaru és konzervgyár gyármányai elismerten a legjobbak.

Kérjen kifejezetten mindenhol

„Skrekszalámit”

Gyár és főüzlet:

VII., Dob ucca 27. szám.

Fiókküzetek:

VII. Baross-tér 16. szám

VII. Nagymező ucca 50

Központi Vásárcsarnok

Szebb lesz a jövőd,

ha a „ZSIDÓ HOLNAPOT” támogatod!

Visszhangok . . .

Irta: Dr. Berg József

»Valaki — mindegy, hogy hol, ki és merre volt, az ilyen esetek ma ugyanis naponta szaporodnak — nagyon volt állami állása ellenére és valamelyik helyi kiskirálynak nem tetszett. Tenni ellene nehéz volt; a-nak ragyogó minősítése volt még a titkos dossziékban is, szakmájának egyik országos viszonylatban is első szakembere, a kötelességteljesítés, hűség és példaadás megmintázni való hőse. A korhatárt még nem érte el és így nyugdíjba kergetni még nem lehetett, tudásához legfeljebb iskolába járni, de azt kritizálni nem lehetett. Am a helyi kiskirálynak ez az ur mégis kellemetlen volt. S ha nem is vagyunk a szellemi feltalálók országában (sic!), a politikai fondorlatokban mindig feltaláltuk magunkat. Most is ez történt. A vidéken kellemetlenné vált vezető tisztviselőt az előléptetés és kitüntetés görögtüzzel megjártzott fénye és csillogása mellett helyezték át Budapestre, hol, mint mondták, mérhetetlen tudását és nagy szakismereteit országos viszonylatban fogják kamatoztatni. S azóta több mint egy éve annak, hogy az illető ur itt ül Budapesten. Hivatali szobát kapott, de sem reszortot, sem aktát még nem látott. Könyveket olvas, vagy legyeket fogdos, dobol az ablakon, vagy töpreng az államvezetés új stílusán, de mindenesetre semmit sem csinál. Még szerencse, hogy meghozták az új nyugdíjtörvényt, amelynek alapján bizonyára az első lesz, akit »szolgálati érdekből» nyugdíjazni fognak.« (Magyar Kultura XXI. 1.)

(Az üresen hagyott helyen pedig nem zsidó, hanem pápista olvasandó. Mi ebből a tanulság? 1. Már gazdasági okból sem érdemes kitérni. 2. Sirással nem érhetünk el semmit, mert azt mindenki tud. 3. Ha dologtalan embert látsz, ne irigyeld és ne sajnáld. Ne irigyeld, mert fáj neki is munkátlansága és ne sajnáld, mert ő abból is megél. Esetleg jobban, mint te a munkából.)

Az aranybástya. Áltassuk magunkat: A mélyen és komolyan gondolkodó ember felülemelkedik szubjektív érzéseire, etikai szépet keresésén is és irodalmi alkotásnál egyedül az esztétika kívánalmainak beteljesülését keresi és várja. Akkor két eset lehetséges. Vagy nem ezek az emberek járnak a Nemzetibe, vagy pedig a darab esztétikailag legtekélyesebb jelenete az, amikor a párisi tömeg Bajor Gizit gettóvirágnak nevezi. (Mert itt tört ki a taps a nézők egy részéből.) A nyilaskeresztes örület csirázása idején nem is volt rossz gondolat a felránduló vidék előtt is megmutatni a zsidót. »Ha már pénzt adunk, legyen kiadós, hosszú háború; lesz hadiszállítás.« Ezt tárgyalta a szünetben még a karzat ruhatárosa is, ki ki tudja hányadszor. Egy ilyen eleven problémánál senki sem keres esztétikai értéket. (Talán jó is a darabnak. Ilyen szempontból nézve az egészet, talán úgy tekinthetjük, mint Kiss József Jehovájának kétszer legkisebb lány, legkisebb fiu) ismétlődő paródiáját szerzője nevével és meskói zsidónézéssel nemzetiszínházképevé.) Az nem baj, hogy semmi zsidó jelleg a darabban nincs, pedig csak egy zsidó akad tán; Isten ments, nem rendező, vagy főszereplő, csak ismerős, vagy valaki, aki felvilágosítást adhatna, pl. hogy a szülői tisztelet, a zsidó felosztás szerint, ötödik, csak a keresztény szerint IV. parancs.)

»Már többször megfigyelték azt az érdekes tünetet, hogy a mai fiatalok nagy része — és nem a legtehetségtelebb része — konzervatívnak vallja magát.(?) Ebben mindenesetre nagy része van a külföldi konzervatív eszmeáramlatok (. . . Hitler . . .) megerősödésének.

A tiszta konzervativizmus szempontjából minden elmélet és rendszer erőszakot a valóságon. Legyen az hitlerizmus

(Konzervatív Hitler vagy nem?)

Konzervatívnak lenni azt jelenti, hogy mindig higadnak és józanok maradjunk. Mi (kik?) veszedelmes dolognak tartjuk, h a valaki érzelmeire hallgat és nem a hideg értelem vezeti tetteiben, szavában és írásaiban. Jó lesz az, ha hideg is.)

Megtanította nemzedékünket arra, hogy megbecsüljük a valóságot és ne értékeljük tulságosan az »egyéni-séget«. Sokan ezt objektivitásnak nevezik, én úgy érzem, nagyobb területet ölel fel és mégis találoz, ha ezt a bizonyos eredményt »konzervatív világnézetnek nevezem«. Értelmetlen, zűrzavaros.)

Ez a konzervativizmus nem program és nem ideál, hanem világnézet, azaz egy bizonyos mód, amellyel szemlélem a világot. (»Ez nem«)

A konzervativizmus a valóságból indul ki a különféle elméleteket is megbecsüli

A konz. szemp. minden elmélet erőszakot a valóságon (»Megbecsüli« akkor is, ha »erőszakot«) azt jelenti, hogy valószínűbb hogy az a jó, ami évszázadokon keresztül jó volt, mint az, amit néhány lelkes ember kisüt.

. Semmiesetre sem jelenti azt, hogy minden úgy van jól, ahogy éppen van. (Jólvan hát, ahogy volt, vagy nincs)

. Azért mert sok rossz író van, nem szabad azt követelnünk, hogy töröljük el az egész irodalmat (Legfeljebb néhány író.)

(Vagy egy arisztokrata nem teljesíti kötelességét, de »jogát« követeli), a forradalmár ebből azt a következtetést vonja le, hogy el kell törölni az egész arisztokráciát. Pedig ebből a tényből csak az következik legfeljebb, hogy el kell törölni néhány arisztokratát.)

(Napkelet, 1934. I. 1.)

(És egyéb szörnyűségek.)

(A legelőkelőbb jobboldali szépirodalmi folyóirat szerkesztőjének újévi szociológiai cikke. Elrettentő példul az egészet közölnünk kellett volna. Értelmes konzervatív ember forradalmár lesz tőle, ha végig olvassa.)

»Kérdés: Ha a szellemi adottságok azok, amelyeknek mindenféle élet- vagy kulturforma kialakítására nagyobb jelentőségük van a biológiai adottságoknál, akkor a faji keveredés nem jelent egyuttal hátrányt?

Eibl professzor (nagy bécsi történetfilozófus, a hasonló problémáknak kétségkívül elismert nagy szakértője): Az egész világtörténelem egyetlen példa arra, hogy nem Erre nagyon is érdekes példa éppen a zsidó faj. Egységesebb és penetránsabb szellemi képletet, átütő hasonlóságot, gondolati és törekvésbeli formát el sem képzelek. Az arravaló fajok átvették egy szellemi formának, egy furcsa rendeltetésnek és missziós gondolatnak (negatív és pozitív értékeivel) minden tulajdonságát. Ez biblikus mélyekből s titkos törvények által hajtva tartja őket össze, teszi hasonlóvá a zsidókat, nemcsak a belső gondolati, de a külső megjelenési formákban is. No, már most, biológiaiilag a zsidók nemhogy egy, hanem négy különböző fajból szivárogtak össze: előázsiai idogermán, szemita és turáni fajokból. A szellemi elv azonban győzött: úgy hajlította, formálta át a biológiai adottságokat, ahogyan az egy titkos metafizikai célszerűségnek megfelel. (Magyarország: Egy új világ kezdetén. Balla Boris.)

»Az arravaló fajok átvették egy szellemi formának,

egy furcsa rendeltetésnek és egy missziós gondolatnak minden tulajdonságát.

Cimezzük ezt a cikket Méhely professzor urnak, a biológiai »faj« apostolának. Csak szabadna megkérdeznünk: mi az a »furcsa rendeltetés«. Csak nem az etikai és szociális erkölcs terjesztése? Nagyon furcsa megjelölés egy történetfilozófus szájából a »furcsa« és Balla Borisz a legkiválóbb magyar katolikus szociológus is önmagához méltóbban tenné, ha a Magyarság olvasóit egy ilyen eleven kérdésben nem hagyná kétségben. Még rosszra találnak gondolni.

Bangha Hitlerről: »A nemzeti szocializmus a tömeg-önzés, a kollektív önimádat, a nemzetté bővített énnék abszolút kultusza, a 19-ik és 20-ik századnak a hisztériái fokozott bálványimádata... A gyűlölet krédója ez minden kívül állóval szemben, fogyhatlan háborúk örök maghíntője.«

»...a nemzeti gyógyulás legelső negatív feltételeit Hitler ösztönyszerűleg megérezte és volt ereje hozzá, hogy meggyőződésait mint a nemzet ifelbuzdulás belső követelményeit párthíveinek tömegével is el tudta fogadtatni és keresztül tudta vinni. Hogy ezért egy egész világ zsidó és destruktív sajtója kigyót-békát kiáltott rá, azzal nem törődött és nem törődik; fittyt hány rá...«

(Bangha B., Hitler: Mein Kampf-járól. Magyar Kultura 1934. febr. 5.)

A sorrendet egy kissé feleltük, mert a tudós páter cikkében az első idézet néhány sorral a második után következik. De így talán érdekesebb és világosabb, Bangha Páter folyóirata, mint »zsidó és destruktív sajtó«, ez az első, amit meg kell állapítanunk. Hiszen a liberális Hitler-bírálok (pl. Fenyő Hitler-tanulmánya) korántsem kiáltottak emmi »kigyót-békát« a »gyűlölet krédója« felé. Azonkívül a »fittyhányás« sem csekélység, amit a szerkesztő urnak szintén meg kellett kapnia...

»...szinte csak a negatívumok értékesek Hitler-harcában: ...a zsidó tulkapások elleni küzdelem.«

»Kétségbejöttök logikátlan a hitlerizmus világnézeti kátéja... Karácsonyra eltölti a zsidó eredetű Betlehem és Nazaret szavaknak még az említését is, az őszövést zsidó csalásnak tekinti és a fajt, amelyből a kereszténység alapítója test szerint származott, az emberiség átkának nevez. (Idézet ugyanonnan.)

(Mint feleltünk két közvetlen egymás után következő idézetet. És mi úgy látjuk, hogy a szerkesztő ur »kétségbejöttök logikátlan«, Hitler inkább »kétségbejöttök« logikus. Szerinte ez is »zsidó tulkapás«, »értékes negatívum«. A fajvédő logikája, az örület és lejtő logikája, de logikus.)

És mint ahogy a főtisztelendő ur módot talált arra, hogy bírálatával kapcsolatban összes ezirányú elveit kifejtse, egyuttal mi is tisztelettel megkérdezzük: miért bánt bennünket? Mi látjuk a tragikus összeütközést, ami Hitler bírálatakor kitör, amikor hivatalból »fogyhatlan háborúk maghíntője«-ként kénytelen apostrofálni azt a férfit, akit a zsidók üldözése miatt legszívesebben keblére ölelné és ölel is, ha a sorok között teheti. Őh, mi érezzük ezt a kettős érzés-összeütközést, amely csaknem dadogásba, sorozatos ellentmondásba zavarja a szónak és tollnak mesterét, akit alig ér el kortársa. Persze, csak ha meggyőződésből szól...

Mi a kifogása ellenünk hát Főt. Ur!...

Fajunk nem bánthatja Önt. Hiszen Ön »kétségbejöttök logikátlan« nevezte Hitlert, mert »a fajt, amelyből a kereszténység alapítója származott, az emberiség átkának nevezte«, amint már egyszer idéztük és fogjuk még többször. Tehát nem úgy van, ugye?, tehát nem átk a zsidó az emberiségnek; sőt ha a »logikátlan«-ból következtethetünk: egyenesen áldása?! Hát akkor miért?

Azután Ön ki akar téríteni bennünket. Vagy betéríteni, mondotta Ön egyszer egy zsidó becézetéssel tiltott, zsidó nagyjaink néhány által áradozva fogadott beszédében. A faji sajátágok ellen a keresztvíz igazán hiábavaló. — ha vannak (és fölösleges, ha nincsenek).

Talán a vallásunk a bűnös? Miért is »kétségbejöttök logikátlan« még Hitler? Hogy is tetszett mondani? »...az őszövést zsidó csalásnak nevezte...« Pedig, ugye-e, nem az? Ugye-e nem család? A tiz ige? Az egyisten? Tessék elképzelni, hogy minket akik az Ön véleménye alapján, abból a fajtából vagyunk, »amelyből a kereszténység alapítója származott«, akiknek lelki alapja az őszövést néven ismert Biblia, akik az őszövést és Pál apostol nyelvén imádkozunk, bennünket mer bántani az, akiben ezek az adottságok nincsenek meg, azért, mert nem távolodunk el tőlük? Nem más-e ez a köbre emelt »kétségbejöttök logikátlan« mint a tudatlanság lehetetlen lázadása az öröklött lelki értékek ellen?

Vagy a harchoz nem kell »logika«? Aki bírja? Mein Kampf—Deim Kampf? Ne legyen hát harc...

»Békesség e földön és az emberekhez jó akarata« és sokban függ öntől, főtisztelendő urenk. Béke velünk, testvéreim, vagy még egyszer az apostolok nyelvén: salom aléchem, ácháj!

Arcképek a zsidó multból

Irta: Dr. Kun Lajos

III.

ChaszdaJ Ibn Saprut. 915.—970.

ChaszdaJ ifjúságáról csupán annyit tudunk, hogy jómódu szülők gyermeke volt és gyermekéveit is Kordovában töltötte. Atyja tudós ember volt és fiát is tudomány-kedvelővé nevelte. Különös előszeretettel foglalkozott az orvosi tudománnyal és a nyelvészettel. Három nyelvet tökéletesen bírt: a hébert, arabot és latint. A mai Spanyolország és Portugália akkor sok apró mohammedán és keresztény fejedelemségből állott és az egyes fejedelmek között legjelentősebb III. Abdul Hahman kalifa volt, Kordovában. Ez tudomást szerezvén ChaszdaJ széleskörű tudásáról és az akkori időben ritkaság számba menő nyelvismertéről a külföldi fejedelemségek követivel való érintkezésben tolmácsként alkalmazta. — Ebben az állásban ChaszdaJnak többször alkalma volt tanujelét adni diplomáciai készségének, III. Abdul Rahman mindjebb megkedvelte és a külügyek vezetését teljesen rábízta.

ChaszdaJ a hatalom legmagasabb fokán is megőrizte a zsidó tudományok iránti érdeklődését. Szó szerint teljesítette az Atyák ama mondását: »Legyen háza gyülekező helye a bölcseseknek«, a költőknek, tudósoknak, nyelvészeknek pártfogója és jótévedője volt. Szeretete és pártfogása az egész zsidó közösségre is kiterjedt. Arra a hírre, hogy a messze Keleten egy zsidó-ország van, nagy buzgalommal igyekeztek felderíteni, van-e a hírek valami alapja; vajjon nem az elveszett 10 törzsről van-e szó, melynek az szEaki királyság pusztulása (722 a p. i. sz. e.) után nyoma veszett? Egy alkalommal a Kaspi-tengertől keletre eső Chorasán tartományból követek érkeztek Kordovába, akik megerősítik a zsidó országról szóló hírt, midőn ChaszdaJ kérdészködésére elmondják, hogy tudnak egy országról a Kaspi-tenger mellett, melynek uralkodója és népe zsidó, és a Kzará birodalom. ChaszdaJ elhatározta, hogy közvetlenül a kazár uralkodóhoz fordul felvilágosításért és egy kiváló héber nyelvészrel a következő levelet iratja klasszikus héber nyelven:

»Méltatlannak érzem magam, hogy felséges királyomhoz forduljak kérelemmel és alig tudom a kellő szavakat megtalálni, melyekkel kéresemet előadhassam. Mégis azt remélem, hogy Felséged együtt fog érezni velünk, kik a száműzetés és hazátlanság jármát nyögjük, bár itt Spanyolországban jelesen kedvező körülmények között élünk. Nekem, szerény szolgáltnak, az a szerencsés feladat jutott osztály-nézemül, hogy III. Abdul Rahman kalifa, az igazságos és kegyes uralkodó megbízásából nemcsak az ország kereskedelmét, de külpolitikáját is irányíthatom. E magas méltóságomban sohasem mulasztottam el kikérdeznit a külföldi követeket, hogy vajjon van-e valahol egy zsidó ország és ha van, merre van. Most végre egy külföldről jött követőtől megtudtam, hogy Kazár birodalom a zsidó állam neve és a zsidó állam uralkodója a Chagan József nevet viseli. Az ország 15 napi jársnyira van Konstantinápolytól, a nép pedig igen harcias és citéz. Ha kegyet találtam Uram szemeiben, méltasson nemem kegyelmes válaszára, mert ha igaznak bizonyulna e hír, örömmel tenném le magas méltóságomat, hogy felséges uram és királyom magas színe előtt bemutathassam hódolatomat...«

A levelet, melyben még azt is kérdezi ChaszdaJ, hogy vajjon az egész 10 törzsről van-e szó, vagy csak egyes törzsekről, hogy ismerik-e a héber nyelvet és harcolnak-e szombatot, egy Izsák Akrisch nevű tudós fedezte fel Konstantinápolyból Egyiptomba vivő útján és 1577-ben nyomtatásban is megjelentette. A kazárok eredetéről nézve annyit tudunk, hogy az egy finn néptörzs, mely a 6. sz.-ban alapította meg a Kazár birodalmat és az ország határát a harcias nép egészen a Krim félszigetig kiterjesztette. Egyik királyuk felvette a zsidó vallást, követték példáját előbb az országnagyok, majd az egész nép. Mindezt a kazár királynak ChaszdaJhoz intézett válaszából tudjuk meg.

»Egyik ösömet — írja József király — Bulának hívták, ki bölcs és istenfélő ember volt. Jám-borsága és tiszta hite arra indította, hogy a varázslókat és bálványimádókat kiűze országából és egy csodálatos álom hatása alatt elhatározta, hogy az Egyistenbe vetett hitet vesz ifel és arra téríti népét is. Miután meghallgatta egy mohammedán, mint a keresztény papot, akik a zsidó vallásra hívtak, elrendelte, hogy zsidó tudósok jöjjenek országába, azok tanítsák a népet Mózes törvényeire. Ez meg is történt, úgy hogy az egész nép Mózes vallását vette fel.«

ChaszdaJ idejére esik a héber nyelv nagy reneszánsza. Nagy irodalmi harcok voltak kiváló héber nyelvészek között és ezekben ChaszdaJnak sokszor

jutott döntő szerep. Igaz, hogy részrehajthatatlanságát nem tudta mindig megőrizni, így egy kiváló nyelvész, a kazár királyhoz intézett levél íróját, Menachem ben Sarukot sokáig üldözte, akinek csak sok megaláztatás után sikerült régi jóakarójának kegyeit újra megnyerni.

ChaszdaJ a spanyol zsidó fénykorszak (a 8. századtól a 13. sz.-ig) egyik legnagyobb reprezentánsa volt, igen sokat köszönhetett neki a spanyol zsidóság, mely 970-ben bekövetkezett halála után őszinte fájdalommal siratta meg nagynevű vezérét és jótévedőjét.

Zsidó író Magyarországon 1934-ben

Még élénken emlékszünk Babits Mihály megrázó és fájdalmas tiltakozására a szellemet leigázó idők ellen, mikor az igazi író a forradalmat éppugy elutasította magától, mint az ellenforradalmat, mert egyik sem volt az »övé«. »Magyar író ezerkilencszázitizenkilencben.« — Azóta az irodalom lecsendesedett, s a lelkiismeret csak néha szólal meg. Babits és Németh László egy-egy írása a maga visszhangtalanságában is mutatja, hogy a »kor lelke« alszik: az írás ma nem harc és nem köteles szembehelyezkedés a kor megkötő retrográd erőivel.

Komor András előadása a Zsidó Szabadegyetemen az élő lelkiismeret erejével hatott. Kettős krízisen megy keresztül a »zsidó író Magyarországon 1934-ben«. A hivatalos magyar irodalom kiveti magából, mert zsidó és európai. Mert azt a nemes, békés nemzetköziséget és demokratizmust hirdeti, mely egyedül lehet életképes irodalomnak. De a politika és aktuális történelmi erők is ellene dolgoznak: a haladó szellemű irodalom tehetségek és lehetőségek híján vergődik, szenved. Zsidó író számára csak egy megoldás van, mondja Komor András: »merjen zsidó lenni«. Merjen zsidó szellemben zsidó alakokról írni és ne menjen témáért idegen környezetbe, melyet nem ismer. »Nem kell félnie attól, hogy magyar nyelvű zsidó irodalomnak fogják bélyegezni írásait.«

Móricz Zsigmond szerint is: »A zsidó író maradjon meg zsidó környezetében. Így fogja gazdagítani a magyar irodalmat.« A kor nem kedvez az irodalom szabadságának s »az író áruló, ha hallgat.« »A zsidókérdés fogalma azonosult a kiűzött szellem fogalmával s a zsidó írónak kötelessége küzdeni a szabadságért. Nem elég, ha öntudatos zsidók vagyunk, — mondja Komor — öntudatos baloldaliaknak is kell lennünk.« »A zsidó író a mai idők legtragikusabb hőse, de legtragikusabb áldozata is.« Vállalnia kell a zsidó sorsot, hogy őszinte, igaz és haladó lehessen. Névai László.

של פסח חשווילי ארוט az ismert kiváló minőségben, az idén is gyártunk.

A felügyeletet az egri főrabbi, főtisztelendő
Schreiber Simon ur
gyakorolja.

A husvétli áru gyártásának rituális felügyelete még sokkal szigorubb, mint az egész éven át gyártott áru amugy is nagyon szigoru felügyelete. E szigoru rituális felügyelet teljes erejű biztosíték arra, hogy az áru es így különösen a husvétli áru megbízhatóságához soha kétség nem férhet.

A husvétli áru tehát a legvallásosabb emberek is a legteljesebb bizalommal fogyaszthatják.

FRANCK HENRIK FIAI R.-T.

Budapest, 113, postafiók 5. Telefon: 68-8-45.

Fizessetek elő a

„ZSIDÓ HOLNAPRA“

Könyvekről

Lippmann Heller Jomtov életrajza, üldöztetésének és fogságának története. Írta: **Dr. Farkas József** rabbi. Budapest, 1934.

A történelem monumentális épületének téglái a történelmi monográfiák, életrajzok. Ezért valóságos építőmunka, komoly és nagyon hasznos feladat, a történet-tudományon belül a monográfiák megírása. A zsidó történet-tudomány ezirányú irodalma, hála Istennek, elég gazdag. Magyar nyelven persze mind az általános, mind pedig a részleges történelmi munkák igen gyéren jelennek meg. Annál dicséretesebb, hogy Dr. Farkas József, a tudós pesti rabbi megírta a Toszáleth Jomtov életét és működését. Kétféle történelmi érzékkel és az eredeti források alapján dolgozott. Kerülte a sallagos frázisokat. A mű szépségét az adatok ökonomikus elrendezése, a tömör tartalmi gazdagság adja meg. Közli az életrajzát, ismerteti Heller társadalmi és irodalmi munkásságát és végül családfáját vezet le egész az előkig. (Közük Schiffer Miksáné a Budai Izr. Növegylet társelnöknője, a jótekonyság nagyírú, kiváló nagyasszonya.) K.

Hugo Hermann: Palästinakunde. Erster Teil: Geographie. Wien.

»A szerző fájdalommal tapasztalta kurzusok és szemináriumok vezetésénél, különösen cionista ifjúsági és diákszervezetekben, hogy mennyire hiányzik egy ilyen összefoglaló munka. Palesztináról rengeteget írtak össze. Történetéről, földjéről, szépségeiről. Talán éppen az anyag nagy terjedelme miatt nem lehetett látni a sok fától az erdőt. Ez a könyv világos rendszerezésével, pontos adataival, szabatos rövidségével kitűnő vezérfonálul szolgál a Palesztinaismeretek megszerzésében. Aki meg akarja tanulni Palesztina földrajzát és jól és hamar, annak ez a könyv szükséges. K.

Palästina. Ein Tagebuch von Rabbiner Dr. L. Goldschmied. Praha, 1933.

Sok függ a szemtől. Palesztinát másként látja a turista, másként a kereskedő, ismét másként a munkás, a zsidó, a keresztény. Mindig kíváncsi voltam arra, hogy vajon milyenek látja a művelt rabbi, hiszen ehhez a legjobb történelmi iskolázottsága, a legfinomabb lelki fogékonysága neki van. Jó, hogy Goldschmied könyve az első ebből a fajtából a kezemben. Így legalább nem csalódtam a rabbiban! Mert minden során látni az alapos és univerzális tudást, minden szava izzik a lelkesedés tüzeiben, minden megfigyelése sub specie Judaicorum és mindamellettt tárgyilagos kritikus. Egyszerre látja a múltat, a jelent, a jövőt. Ebből a szemszögből írja meg palesztinai utjának történetét, ragyogó tollal, közvetlen stílussal, rajongó szeretettel. Aki Palesztinába utazik, vigye magával a Biblia mellett utmutatónak ezt a könyvet, aki nem utazik, az olvassa el, mert felér az egy kis palesztinai kirándulással... B.

H I R E K

A Veszprémi Izr. Ifjúsági Egyesület nagy érdeklődés mellett március 15-én este tartotta évi rendes közgyűlését a hitközség székházában levő helyiségekben. Róna Sándor elnök üdvözölte a megjelenteket, majd a nemzeti szabadságünnepről emlékezett meg. A titkári jelentést Fischer Sándor titkár olvasta fel, részletesen foglalkozott az egyesület belső és külső életével, a XI. községkerületnek az ősz folyamán Veszprémben rendezendő ifjúsági kongresszusával, majd dr. Kun Lajos főrabbi, az egyesület igazgatójának, Róna Sándor elnöknek és Bender Sándor háznagynak érdemeit emelte ki, sajnálattal jelen-

tette be még, hogy titkári állását rendkívüli egyéb elfoglaltsága miatt nem tudja tovább megfelelően ellátni.

A pénztárosi, számvizsgálóbizottsági és könyvtárosi jelentés tudomásul vétele után dr. Kun Lajos elnöklete alatt megkezdődött a tisztújító választás, melynek eredményeképp titkos szavazással egyhangulag elnökké ismét Róna Sándor lett megválasztva. Társelnök: dr. Steiner Andor, titkár: Ehrenfeld Arthur, pénztáros: Scherkowsky Eszter, ellenőr: Bleier Miklós, könyvtáros: Popper László, háznagy: Bender Sándor, a választmány tagjai pedig: Braun Ferenc, Fischer Sándor, Gutmann Jakab, Klausz József, Kulcsár Dénes, dr. Kulcsár György, Politzer Béla, Schenk Livia, dr. Schmevcs Imre, Singer Andor, Singer Sándor és Steiner Mária lettek. A számvizsgáló bizottság tagjaivá: Kollár Adolf, Spitzer Jenő és Stern László választották meg.

Dr. Kun Lajos főrabbi magasszárnyalású beszédben köszöntötte az új tisztikart és választmányt, elsősorban pedig Róna Sándor elnököt, aki disze az egyesületnek és akinek lelkes, páratlan munkáját egyre nagyobb lelki örömmel nézi, rendkívüli jelentőséget tulajdonít az egyesület működésének és annak további tevékenységére. Isten áldását kéri. Dr. Kun Lajos szavait, elnöktársa, tisztviselőtársai és a választmány nevében Róna Sándor köszönte meg gondolatokban gazdag rövid beszédben.

A Győri Izr. Ifj. Kultúregyesület sikere Székesfehérvárott. A Győri Izr. Ifj. Kultúregyesület ének- és zenekara március 11-én Székesfehérvárott az ottani Izr. Ifj. Egyesület meghívására nagyszerű hangversenyt rendezett. A győri egyesületet, élén dr. Rothausz György egyesületi elnökkel, a székesfehérvári egyesület ünnepélyesen fogadta Szegő Miklós dr. hitközségi elnök, dr. Hirschler Mór dr. főrabbi és Klein Géza egyesületi elnök vezetésével. Öt óra után megkezdődött a hangverseny a kaszinó dísztermében, melyet a székesfehérvári előkelő zsidó közönség ekkorra már zsúfolásig megtöltött. A hangversenyhez szép és értékes bevezető szavakat mondott Rác Zoltán dr. a győri egyesület kulturbizottságának elnöke. Ezután sorra következtek a hangverseny számai, melyek az énekkar a capella számaiból, énekkari számokból zenekari kísérettel, Purjesz M. bariton soloiból, Kastriner Károly gondonka solo számaiból és Löwy Rezső tenor solójából állottak. A hangverseny minden egyes számát zúgó taps kísérte. Lelekesen ünnepelte a közönség a kiváló tehetségű Fodor Kálmán karnagyot, a kellemes hangú, tehetséges baritonistát Purjesz Mórt, a fiatal, nagy reményekre jogosító Kastriner Károlyt. Külön kiemelés érdemel dr. Rác Zoltánné zongoratanárnő zongora kísérete. A »Nem, nem, sohát-t, melyet az énekkar és a »Kék Duna keringő«-t, melyet az énekkar zenekari kísérettel adott elő, a közönség tomboló tapsvihara miatt meg kellett ismételni. A hangverseny keretébe jól beleillett a »Zsidó Muzsika« c. vers, melyet Vajnay Ilus székesfehérvári urleány adott elő nagy hozzáértéssel. A hangversenyt Kende István dr. székesfehérvári ügyvéd rekesztette be, aki szép szavakban köszönte meg a győriek igazán szép és értékes szereplését és ama óhajának adott kifejezést, vajha ez a hangverseny kezdetét képezné a két egyesület jövőben való baráti együttműködésének. A késő esti órákban víg tánc közepette a mielőbbi viszontlátkozás neményében bucsúztak el a győri fiud kedves vendéglátóiktól.

Minden cikkért szerzője felel.

Szerkesztik: **Dr. Berkovits József** és **Dr. Rác Zoltán**.
A szerkesztésért és kiadásért felel: **Dr. Krémer Móric**.
Cím: **Dr. Berkovits József**, Bpest, VII. Elemér-utca 14.

Megjelenik évente tizszer.

Előfizetési ár: Egész évre P 3.—, félévre P 1.50
Bokor és Fischer, Wesselényi-utca 68.